

La humanitat

Butlletí interior d'ESQUERRA REPUBLICANA DE CATALUNYA adherida a SOLIDARITAT CATALANA

2ª EPOCA - N° 30 - 1 de Desembre 1945

Fundador: Lluís COMPANYS

Redacció: 25, rue Ecole de Droit, MONTPELLIER.
Administració: 30, rue des 3 Journées, PERPIGNAN.

EDITORIAL

LES PARAULES I ELS FETS

En el decurs de la guerra la fe no mancà mai als exiliats catalans i espanyols. Lluitar d'un ideal en joc en els camps de batalla d'arreu del món, després d'haver-ho estat durant tres anys en els de la Península, sabien que la nostra guerra fou el preludi de la gran conflagració i que amb el triomf o bé amb la desfeta de les democràcies vindria llur deslliurament o bé llur definitiva ensulciada. Ningú pot negar la lògica del raonament que en les hores més àrdues de la lluita, arreu del món, l'opinió internacional es feia seu.

La guerra fa més de sis mesos que ha acabat i Franco continua mantenint-se al poder, el feixisme segueix éssent amb i senyor de la Península, i els exiliats constaten que dintre breus setmanes s'acomplirà el setè aniversari de l'exode.

No negarem que un cert descens plana entre nosaltres. Car fins ara Franco ha estat objecte de les condemnes més solemniales per part dels aliats victoriosos, però les paraules han estat ben lluny de veure's correspostes pels actes, de tal manera que Franco segueix torturant — de fam, de repressió i de misèria — al nostre poble, mentre el món és governat pels qui sempre s'han proclamat els nostres amics, àdhuc per aquells que basaren llur campanya electoral amb l'indignitat de mantenir relacions amb el feixisme espanyol.

Heus-aci la realitat, un aspecte de la realitat. Potser, però — i aquest n'és un altre — no tenim prou rà a queixar-nos, i ens adonem que els múltiples problemes que arreu del món es plantegen als victoriosos d'aquesta guerra, a la manca d'entesa entre els aliats. Potser si que això retarda la solució del problema espanyol, i que en el moment, — que forçosament ha de venir, — d'un aranjament complet de la situació internacional no podrà pas eludir-se la tragèdia peninsular. Car en el món d'avui es dona aquesta paradoxa: no hi ha ningú, absolutament ningú, que deixi de condemnar el règim franquista amb tota l'energia. Però, al mateix temps, no es passa d'un verbalisme absolutament platònic. Es que no els consta prou, als Grans d'avui, que als dictadors els fa ben poca cosa les condemes morals? O bé, és que, encagats per l'espantall de no sabem quines convulsions, prefereixen portar un poble al desesper i encendre novament la guerra civil?

Afortunadament tenim al nostre costat la consciència dels homes lliures d'arreu del món. I amb ella, s'aixeca un clam de protesta per la passivitat actual. Aquest estat d'opinió cal que sigui recollit i correspost per part de tots nosaltres. La millor manera de fer-ho serà portant a terme una actuació de conjunt, — seriosa, eficient i enèrgica, — que correspon realitzar als nostres organismes de Govern. Hem d'aparèixer davant el món com un poble que, dintre la seva natural diversitat de tendències, — que aquest és un dels aspectes essencials de la democràcia, — sap què vol i per a què ho vol. Si mai la crítica corrossiva i irresponsable ha estat admissible, menys ho és en les hores que estem vivint. El nostre problema és d'una clara diafanitat en el seu conjunt, però podem fer-lo complexe nosaltres mateixos. Ací s'imposa, per part de tothom, l'acceptació de les realitats. La primera és que al món només poden parlar-hi els nostres Govern, que correspon als Govern d'encarregar tota la lluita — interior i exterior — contra Franco, i que cal, que tots amb el nostre exemple i amb la nostra conducta no entorpidim, i facilitem l'acció dels organismes representatius. Tot el demés, ni és polític, ni és patriòtic, ni, sobretot, és humà. Car a Catalunya i a Espanya la tragèdia continua, i tots aquells que, inconscientment o conscient, fomenten l'olla de grills en què certs senyors voldrien convertir la nostra política, no fan altra cosa que el joc als qui van aplaçant indefinidament la solució del nostre problema.

Converses filològiques

per POMPEU FABRA

(Exclusiu per a LA HUMANITAT)

S. — 2

En una frase com *Es un afer del qual encara no n'havien parlat*, hi ha un conjunt de mots (del qual encara no n'havien parlat) que fa de complement de determinatiu del nom *afer*. Dins aquest conjunt, — que s'anomena proposició relativa perquè és una proposició subordinada introduïda per un pronom relatiu (*el qual*), — aquest pronom expressa la mateixa idea que el seu antecedent (*afer*). Ara bé, en una proposició relativa, trobant-se l'antecedent (*afer*) representat pel pronom relatiu (*el qual*), s'incorre en una construcció defectuosa quan s'hi representa una segona vegada per mitjà d'un pronom feble (en aquest cas, *en*) adjuntat al verb (*n'havien parlat*): *Es un afer del qual encara no me n'havien parlat*.

En el català d'ara es troben nombrosos exemples d'aquesta construcció defectuosa: « *L'Ateneu X, del qual n'era el president* » (en lloc de *del qual era el president*); « *La nostra resposta, en la qual tots hi poden veure...* » (en lloc de *en la qual tots poden veure...*).

« *Un nou partit on s'hi trobessin reunits tots els altres sectors* » (En lloc de *on es trobessin reunits tots els altres sectors*).

« *Aquestes consideracions que en tots els casos, sense excepció, les hem tingudes en compte* » (en lloc de *hem tingut en compte*).

« *Aquesta joventut a la qual li toca d'aixecar el nostre poble* » (en lloc de *a la qual toca d'aixecar el nostre poble*).

REPORTATGES DE "la humanitat"

UN GRANGEST DE PAUCASALS

per Joan ALAVEDRA

« Els DEMÒCRATES ENS SENTIM DECEBUTS DE LA VOSTRA CONDUCTA ENVERS FRANCO » ha dit l'il·lustre artista als anglesos. « LA VOSTRA ACTITUD EM POSA EN LA SITUACIO DE NO PODER TORNAR A ANGLATERRA NI ACCEPTAR, PER ARA, ELS HONORS NI ELS CONCERTS QUE M'OFERIU. »

QUÈ HA PASSAT A LONDRES ?

El darrer mot del Mestre, en acomiadar-nos a Perpinyà, fou:

— No sé pas si podré...

Pensava, naturalment, en la « tournée » de concerts que l'esperava a Anglaterra. Dotze en menys d'un mes, — i en ciutats diferents. Pensava, sobretot, en la impressió en discs — que havia de fer a Londres, abans dels concerts — del « Concerto » de Haydn i del « Concerto » d'Elgar. Un disc, és un concert irrefractible; un concert que es sobreviu; un concert que dona, per sempre més, la vostra mesura. Trecant-se de Pau Casals, és un model que utilitzaran, després, tots els violoncel·listes del món. Assaigs, enregistraments, viatges, visites, intervius, concerts... Tanta cosa — i de tanta responsabilitat! — en tan poc temps!

Ho digué amb un accent, en abraçar-nos per darrera vegada, que em va commoure. I mentre el cotxe arrencava, jo, abocat al vidre de la finestreta, li cridava encara mots de coratge.

El primer concert, a l'« Albert Hall », de Londres, jo el voreu sentir. Des d'aquell atac, decidit i vibrant, amb que l'energia i l'ensamblament del violoncel·la únic saltà al mig de l'orquestra, — i se la endugés, captivant-la i exaltant-la amb aquella sobriana expressió de l'inefable, fins a l'ovació immensa, delirant — deu minuts de durada! — que la ràdio hagué de tallar per poder continuar les seves emissions... tota la vetllada fou, per nosaltres tots, catalans que l'escollíem, d'emoció i de triomf insuperables.

« Mateixa, potser ENCARA MÉS, efusió del públic que l'altra vegada » — m'escrivia el Mestre, el 20 d'octubre. Però l'èxit grandios no l'entullava. La inquietud per la nostra situació, l'interès pel nostre problema, l'acompanyaven. I anava aprofitant, tal com havia promès, l'anomenat espectacle que el públic, la promesa i la ràdio creaven el voltant dels seus concerts per a plantejar-lo decididament.

« Dura, encara, la decepció entre els nostres ? » m'escrivia, enigma de les aclamacions. I afegia: « Jo, aquí, parlo molt i clar, i crec que aquests dies sortirà qualsevol a la premsa. A veure si em donen els « despidos » i l'« Agrodoria molt » ». El 27, en plena febra de concerts, m'envia: « A Manchester (sisè concert), seguien Cambridge, Brighton, Londres (el dia 4), i Londres (el dia 6), a l'« Albert Hall ». Liverpool, el 8. Acabare el 9, i el 10 serà París pel concert del 13 ». I continuava: « Treballo molt i no solament amb el violoncel. Envio en aquest moment un missatge a Amèrica, per mitjà de l'« Agrodoria » i l'« Associated Press ». A Sud-Amèrica també sortiran coses... ». El 2 de novembre, a la matinada, després de « dos nits al tren, sense dormir », m'escriu: « A més a més de la música, treball molt i dur, aquí i a Amèrica. ». El 5, entre els dos concerts de Londres, en un repos, després d'un assaig, em comunica: « Parlo més que no pas toco ». I el 9, a punt de deixar Anglaterra, encara diu: « He d'acabar les converses amb diferents personalitats, referent a les nostres coses. Això ha contribuït molt a la meua fatiga durant la meua estada aquí... ».

La fatiga, jo me la imaginava. La « tournée » gloriosa estava acabada, però. Vaig recordar el seu darrer mot, tan sincer, en acomiadar-nos: — « No sé pas si podré... ». I pensant, aleshores, en la gran activitat patriòtica que, espontàniament, el Mestre havia afegit a la seva gran tasca de concertista, vaig començar a pensar: — « Què ha passat a Londres ? »

— « Estic decebut...! No tornaré més a Anglaterra... »

— « Per cent conductes, jo coneixia l'èxit del concert de París. Sobria l'ambient de solemnitat excepcional que ofería la Sala. El favor amb que el Mestre fou acollit en presentar-se a l'escena. La devoció amb que havia estat escoltat. L'entusiasme amb que l'ovacionaren. L'efusió i el respecte amb que, les més altes personalitats del món parisenc, anaren a felicitar-lo, després d'haver fet una hora de cua per tal d'arribar a poder estranyar-li la mà. La consideració amb que el Director de la Sala Pleyel l'acompanyà fins al cotxe, i els seus mots de comiat: « Mai, estimat Mestre, ni la nostra Sala, ni París, no havien vist una manifestació artística semblant. »

Quan el tren, però, es deturà a Prades, i s'obrí la portella del vagon, en baixà un home amb aire preocupat que, jo sortint de l'estació, recolzo en el meu braç la seva fatiga, i sense fer cap al·lusió als seus triomfs, començà:

— « Estic decebut! No tornaré més a Anglaterra... »

— I doncs, Mestre, què ha passat ?

— Ha passat que el poble anglès està per nosaltres i jo sento bé que en les seves ovacions inenarrables, en les seves aclamacions, en el seu emocionant afecte per mi, hi ha no solament l'admiraçió i l'estima que pugui desvetllar-los l'artista, sino, també, — en una proporció molt gran — l'adhesió a la meua actitud davant el Govern de Franco. I aleshores, mentre, per una banda, el Professor Lasky fa un discurs admirable del nostre favor, i tota la gent que em ve a visitar — artistes, personalitats de tota mena, periodistes — són partidaris de l'establiment d'una democràcia al nostre país, per altra banda em trobo que la premsa, no solament ha cessat la seva campanya contra Franco, sino que m'ha començat una de favorable al seu règim. Un dia, és el « Daily Telegraph » que dona compte d'unes lletres molt « liberals » dictades pel Dr. Trautz que els diques: *QUE, EN LES PRESENTS CIRCUMSTANCIES, I MENTRE NO CANVIEU L'ACTITUD D'ANGLATERRA, JO NO PODRIA ACCEPTAR*. El mateix passà a Cambridge. El compositor català *Gerard*, que hi viu, em digué que el primer nom en la llista dels proposats per a ésser nomenats « Doctor Honoris Causa » d'aquella, no menys prestigiosa Universitat, era el meu. Vaig pregar, també, a l'amic *Gerard* de dir-los *QUE HO SUSPENDESSIN FINS QUE LA POSICIO D'ANGLATERRA PEL QUE RESPECTA A ESPANYA HAGUÉS CANVIAT*.

« També he deixat en suspens tots els contractes per a la propera temporada de primavera, i les magnífiques proposicions que m'ofereix la Companyia « La Veü del seu Amor » per a impressionar els vuit « Concerts de Brandenburg », de Bach, per a orquestra i altres obres importants. Els agents, els artistes, tothom estava desesperat. És inútil. « No podré tornar a Anglaterra — els he dit — fins que el vostre país hagi modificat la seva actitud amb el Govern de Franco. »

A Buckingham Palace

« Aquests fets, però — segueix el Mestre — tot i que produeixen escàndol, eren passius. Calia actuar positivament. Tractar d'influir directament les altes personalitats. Fou aleshores que vaig proposar-me una entrevista amb Sir Stafford Cripps. En parlar-ne, però, amb una distingida dama de la meua coneixença va dir-me que ella podria procurar-me una entrevista més eficaç, una conversa amb les personalitats de Palace. Vaig acceptar, i a Buckingham Palace, vaig ésser rebut amb tota la consideració. Vaig començar dient-los que, tant com per nosaltres, hi anava pel bon nom i pel prestigi d'Anglaterra, del meu afecte a la qual no podien dubtar. I totseguit vaig parlar, clar i cru, de com nosaltres havíem confiat en la moralitat i en la dignitat polítiques d'Anglaterra; de la veritable situació a Espanya sota el règim de Franco; del perill de guerra civil que representava la seva permanència al poder; de com Anglaterra havia obligada a ésser fidel als ideals de llibertat i de democràcia que havia proclamat durant la lluita, i a implantar-los en l'Europa de la seva influència; i de com, amb la seva conducta actual a Espanya, allunyava del seu costat, abocant-los a posicions més extremistes, molts dels que havien tingut fe en el triomf de les democràcies... »

— I que varen contestar-li ?

— Varen posar-me algunes objeccions, que vaig desfer. I, en acabar, em digueren: *QUE M'AGRARIEN MOLT LA SINCERITAT DE LES MEVES MANIFESTACIONS, I QUE HAVIEN SABUT MÉS COSES SOBRE ESPANYA EN AQUELLES TRES HORES DE CONVERSA, QUE EN TOTS AQUESTS ANYS... « ESTI-GUEU SEGUER — M'AFIRMAREN — QUE LA VOSTRA VISITA NO HAURIA ESTAT EN VA... »*

La intervü amb Vernon Bartlett

Assaigats en la cambra, el Mestre, mentre encà una pipa, continuava la seva narració:

« Aquesta havia estat una bona gestió, però jo en volia d'altres, encara. A casa la cantantura Elena Gerhard, on vaig fer música, un vespre, amb Menuhin, trobo, entre els invitats, un Diputat a la Cambra dels Comuns. De seguida li parlo del nostre cas. Està del tot d'acord amb nosaltres. Quedem en l'entrevista un veure. No essent-me possible, li escric una llarga lletra i heus-aci la seva resposta: »

« El Mestre m'allargà un paper, segellat « House of Commons », que diu així: »

« A tothom, aquí, desagrada Franco més del que hom podria dir, però tenen por de trencar el nostre principi de deixar que els països arreglin els mateixos llurs propis afers. El meu punt de vista és que nosaltres hauríem de menar una acció més forta, fins i tot trencar les relacions diplomàtiques, I CREC QUE AIXO SERA BEN AVIAT. Jo parlare amb algunes de les autoritats d'aquí, i després li escriré ». »

« Seguiu — continua el Mestre — parlant amb tothom. Amb els directius de la B.B.C., amb el meu poderós amic LeVern — home relacionat amb tota mena de gent important — i és aleshores que el gran periodista Vernon Bartlett. El director de la « News Chronicle » respon que es farà un honor de rebre'm a casa seva. En el seu despatx particular, davant una bona provisió de tabac, que, amb tota calma i amb tota franquesa, expressa extensament els meus sentiments i aquest home comprensiu, que visita el nostre país durant la guerra civil, el meu dolor per la falla actual d'Anglaterra; la meua decisió de no tornar-hi mentre no modifiqui la seva posició. Fou ell qui, després d'haver-me escoltat, va proposar-me de redactar ell mateix, adoptant-les a la sensibilitat anglesa, les meves fortes declaracions, donant-los-hi la forma d'interviu. Me n'envia una còpia, que vaig aprovar. Heus-aci el text: »

« El Mestre m'allargà el retall del « News Chronicle » on figura l'article de Vernon Bartlett. El títol, en lletres grosses, proclama: « La nostra política decebia el poble espanyol ». Del contingut, on consten algunes manifestacions ja consignades en el present escrit, el Mestre me n'assenyala les següents afirmacions: »

(Segueix a la segona plana)

« ESTEM DECIDITS A RESTABLIR AMB ESPANYA UNES ESTRETES RELACIONS AIXI QUE LA TROBEM EN EL NOSTRE CAMI, QUE ES EL DE LA DEMOCRÀCIA ».

(Paraules del General de Gaulle en el discurs de presentació del Govern, a l'Assemblea Constituent francesa).

Memoria de Manuel AZANA

per Humbert TORRES

En aqueix aniversari de la mort d'Azana és de justícia que, com a republicans d'esquerra i com a catalans rendim un tribut d'admiraçió i d'emocionat record al que indiscutiblement, fou la més alta i més caracteritzada figura política de la segona República espanyola. Seria un manament inexcusable que en aqueixa trista avinentesa no sortís dels nostres rengles una veu que, en recordar melanciosament aqueix gran valor, dissortadament perdut, deixés de proclamar el molt que li devem.

Tingué la República nostra sis o set Caps de Govern. Per a donar-se compte tot seguit del valor polític d'Azana, no cal més que posar el seu nom al costat del dels altres que, per caritat, no cito. Tots els recordem i tots veiem la distància intel·lectual, i, en certs casos, moral i tot, entre ell i els que el segueixen en la funció de Govern. No n'hi ha hagut més que un que pogués resistir la comparació amb Azana. Ja compreu que al·ludeixo a Alcalá Zamora. Però aqueix, que li era igual en ètica, i superior en el que en podríem dir aspecte menor de l'art de governar, que és el de conèixer tots els recons i secrets de l'administració, per haver après l'ofici en temps de la monarquia, restava completament eclipsat en comparació amb l'altre, quan se'l considerava en al·lo que un Governament ha de posseir com a caràcter essencial: esperit d'iniciativa, força creadora, impuls de transformació. Qui en dubti no cal més que recordi que en el curtíssim període del seu Govern hi ha aqueixes tres coses: reformes de Guerra, Llei agrària i l'Estatut, que a Espanya, en qualsevol temps, abans i després d'ell, ho hauria fet tremolar tot el sol anunci de plantejar-se.

Azana no era un polític dels que se'n diu hàbils. L'interès de partit no influï mai en ell. Una República de camarades li repugnava. Home de força vida interior, representant d'una terra pobre, trista i exiuta, en la qual enormes llunyanies ermes fan que l'home, ja en vida, es dissolgui en el gran tot i s'hi anul·li com una cuqueta desapareix en un desert, i de la qual, com a contrast, en surt de tant en tant, una figura de gesta, navegant, místic, inquisidor, gran bandoler, César... Tenia en la seva ànima d'espanyol autèntic la grandesa i l'alta ambició dels millors moments de Castella, de dels segles XV i XVI.

Transposat en política i en política del nostre temps, aqueix caràcter donava com a resultat que Azana veies sempre les coses en gran; no tractés mai d'evitar els problemes difícils, els essencials, els perillosos. Al contrari, els provocava i els afrontava. No era partidari d'una política de conciliacions, de termes mitjos, de bones maneres, de copets a l'espalla, de favors als amics, que dissimulava sempre una absència de caràcter i una manca de conviccions. No. Ell volia resoldre per superació dels dificultats que la realitat política planteja. Per això ell deia que l'Estatut no se'n havia de donar « PARA VER SI ESOS CATALANES CALLAN », com ho hauria fet un Lerroux qualsevol, i com es deia pels passadissos del Congrés dels polítics, els esquerrestes i tot, sino perquè era just, oportú i convenient per a la política de la República solucionar un problema que, per ésser català, ell creia que era, que havia d'ésser també genuïnament espanyol. I si algú no se'n ha adonat encara, a mi em sembla que poques vegades Castella, la gran Castella, ho tingut un esperit més idealitat que el d'Azana amb el sentit imperialista del testament d'Isabell la Católica. Si Azana ens donà l'Estatut fou, no pas per transacció ni per autoanisme, sino per amor a Espanya, en record de la seva pretèrita glòria i en aspiració a un nou i gran destí. Ja sé que molts catalanistes fan d'això un greuge a Azana, però no aniran pas a creure que compartí el nostre punt de vista i fos un correl·lionari. Ens discutí moltes coses, certament, però jo crec que sense la seva intervenció personal l'Estatut hauria sortit de les Cortes hauria estat una cosa ridícula i inacceptable. Però ell, en nom d'un Parlament que ens era hostil i en un modi totalment advers un text que, com a punt de partida per a majors reivindicacions posat en mans prou intel·ligents, hauria absorbit les activitats polítiques d'una generació.

Això és el que ens sembla just de dir, en tant que català, de Manuel Azana. Com a home d'esquerra liberal i democràtic el meu agrairament és encara major. Ho és per haver demostrat des d'al poder que una política de grans realitzacions econòmiques i socials és possible en nom del liberalisme, sense que calgui acudir a concepcions específicament socialistes.

Azana és un exponent magnífic d'aquella tesi. Ell no creia que la complexitat de la vida social es pugui reduir a la sola dimensió econòmica, com ho fan les escoles socialistes, que creuen tenir el monopoli de la justícia. Ell era fonamentalment anti-collectivista, perquè aqueix sistema, negant la personalitat humana en tant que valor superior, considerava l'home de manera abstracta, com a agent, com una roda de la màquina estatal, és dir, com una cosa útil i activa, com esclau. Els valors supremes en resulten amenaçats. Al llarg dels seus memorables discursos hi ha exposada amb lucidesa i amb el brill que li venia del seu profund coneixement de la bella llengua castellana, la teoria liberal del DEUTE DE L'HOME ENVERS ELS HOMES, com un lloguer que els rics i els privilegiats han de pagar fins on colgui per a que la justícia sigui satisfeta, dels mitjans que la societat ha posat a disposició dels que la fortune, el naixement, l'atzar i fins el valor personal en fan uns privilegiats, perquè ells han entrat en la vida, no desarmats com Robinson, l'heroi de Daniel de Fò, com un naufrag aboradat la ribera inhospitalària, sino que, més feliços, troben entorn del seu bregot tot l'immens mobiliari intel·lectual i material i totes les riqueses de la civilització. Per això, en nom de la solidaritat humana es pot arribar on es vulgui.

Caldrà, quan sigui possible, editar els discursos pronunciat per Azana dins i fora del Parlament. La seva intel·ligència privilegiada, el do que tenia de clarificar els problemes i l'enorme cultura política que atresorava farían que la seva lectura resultés molt profitosa. Aleshores es veuria el gran valor que hem perdut amb la seva mort. Seria el millor homenatge al geni d'un dels millors fills de la Castella del nostre temps.

El Govern Català es reunirà

Ens comuniquen de París que el Govern de la Generalitat de Catalunya es reuneix el 27 de novembre per primera vegada.

A la fi de la reunió — la qual durarà varis dies — serà feta pública una declaració governamental.

« LA HUMANITAT » en la seva pròpia edició publicarà la nota de referència, a més d'una extensa informació política.